

ուածի արուեստով եւ բաւական ճշիւ ու մաքուր լեզուով մը դիմում կ'ընէ ընթերցողներու՝ պէտք է ծաշուի առաւ ըլլայ այդ մտայնութիւնը եւ անոնց ծաշին ու ծաշակին մօտ գտու ճիշդ մը բրած ըլլայ իր նպատակին ծառայելու համար։

Կը փափարիմ սակայն ի վեր հանել սա պարզան որ Փրօֆ. Պէշկէօթիւրեան գիտէ մերթ իր բերթումներուն մէջ հասնիլ այդ նպատակին, երբ զգացումի տարութիւնը եւ հարազատութիւնը կը լեցնէ իր բարեաւաշտիկ հոգին։ այսպէս է «Մայրն առ իւր մանկիկ» քերթումը, որով հասնոյրով կ'արատապահմ սա բառեակները։

Փողոցիկ շքունցներդ
երբ հրալին կուճկիս՝
ձրթնելու սքնունդ,
Կը հեծուի հոգիս։
Երբ իմ զաւակներ
ձուռնկիդ վայր նստին,
Սիրով Բեզ վարին
Ու սառն համբարներ
Պիտցիւր որ անոնց
Աչկերուն մէջէն

Քեզի կը նայի
Մայրդ անձկալի։
Երբ մօտն դառնազին
Վեջ ծայ իմ կեանքին,
Ու իմ հոգ մարմն
Յանձնելու հոգին,
Յիւզ՝, ուղեակ իմ,
Որ մայրդ կարողին
Լուրեանքդ մէջ
Իր սիրովն անձէջ
Կ'ստղի ճակատին։

Լեզու եւ ճաղաչափութիւն. Պէշկէօթիւրեան բառ գտնելու դժուարութիւն չունի. նախագա-տութիւնները ուղիղ եւ խնամով շինուած են. «Քերթումներու լեզուն ստոյգ արժանիք մը կ'ապահովէ այդ զիբրին, եւ անոր սաղաչափական ղէկնիքն ալ փորձառու եւ վաղժ շրջի մը գործն է շրթի առանց մեծ թեւեռներ։

Այդ լեզուին եւ արուեստին մէջ ի յայտ կու գան Մայր Երկրին աւանդութիւններն ու ժողովուրդները, ուսուցչական երկար փորձառութեամբ մը մարդու։

«Բարոյաշունչ Քերթումներու մասին մեր այս ամփոփ դիտողութիւններն ու գնահատութիւնները վերջացնելու պահուն, կ'ուզեմ գիտել տալ թէ այս քերթումները իրենց տեղն ունին մեր աղքատ զբաղանքներուն մէջ, պարզ, միամիտ, բարեպաշտ հոգիներու համար մանաւանդ, որոնք անոր մէջ սիրտի գտնեն իրենց կարօտներն, յոյզներն ու բաղձանքները երգուած, իրենց հոգիի պարզութեան ու մերկութեան պատկերին մէջ։

Գ. Մ.

«Կրօնարարական եւ ընկերային շոգա-կարումներ»։— Հեղինակ՝ Գաբրիէլ Նպո-հրայիզանի։

Դեղարուեստական ծաշակով ապագրուած սի-բունիկ երկ մը՝ զոր թղթատելով հասնոյր կ'զգայ մարդ։ Դործ մը իր նպատակէն դատելու է անշուշտ։ Հեղինակը իր երկին «նպատակ» դրած է «Տիեզերական ճշմարիտ Կրօնի եւ ընկերային առողջ Բարոյականի ներշնչումներ տալ ընթերցողին։

Հեղինակին բարոգած «Տիեզերական ճշմարիտ

Կրօն» է՝ Անձնութիւն պաշտումը, Աստուածապաշտութիւն՝ շատ լայն առումով, եւ «համամարդկային եղբայրակցութեան» համագումարն ու հաւատք՝ իրր կենդանի առճաքը այդ «Տիեզերական կրօնին»։

«Տիեզերական կրօնը, կ'ըսէ հեղինակը, իր «քիւրեղաշումի բարձրագոյն աստիճանին հասած, «իր մէջ կը բովանդակէ այս զաղափարական եւ անհրաժեշտօրէն իրականանալու կոչուած համեղբայրութիւնը։ Ազգային կրօնը մը, որ այլամիճ է, որ «իր սեփական նախափորութիւններով օժտուած Աստուածն ունի, որ տիեզերական սիրտը վրայ հիմնուած է, գոտ մարդկային դրութիւն մ'է, ուրիշ ո'ր եւէ «դրութեան նման թերի եւ փոփոխական։ Չիկայ հեթանոսական կրօնը, չիկայ հրէական կրօնը, չիկայ քրիստոնէական կրօնը, չիկայ իսլամական կրօնը։ Չիկայ պաշտօնական որ եւ է կրօնը, Կայ «միակ ու Եօսեփա կրօն» մը ուր կը միանալուին, «բոլոր միւս կրօնները, ուր Աստուած տիեզերքինն» է եւ «Ամենուն Հայրը» անխախտ (ՇՈՂ. էջ 6-7)։

Հեղինակին բարոգած այս **ԱՍՏՈՒԱՆ-ԿՐՈՆԻՔԻ** (այս արտայայտութիւնը հեղինակիւր չէ) «կեանքն իսկ է». ապա ուրեմն ան կ'ստեղծէ ու կը «պահպանէ ներդաշնակութիւնը, հաւատարեղութեանը եւ համամատեցութիւնը ամէն բանի մէջ։ Ասի «անհրաժեշտ կանոնն է նաեւ մաքրոց մղելու արդար «փոխարարներութեանց։ Սյս կանոնը մեր սովորական լեզուով էր չոյնէր **բարոյական**» (էջ 7)։

Գաբրիէլ Նպո. կ'զգուշանայ **աստուածաբանել** (էջ 73-Անձնութիւն), բայց կ'ուզէ փիլիսոփայել։ Իր փիլիսոփայութեան հիմնական է **աճեալական գերազանցութիւն** . . . բայց իր այդ վրեժն ընթերցողները նկատի չ'առնեն, որոնք սակայն զինքը՝ հակասութիւններու էր տանին, եւ զորոնք կը հերքէ զրիչի եւ մանաւանդ ներդաշնակ եւ զեղեշիկ ոճի հարուածներով։

Եթէ ներուէր մեզ թելադրութիւն մ'ընէ, պիտի առաջարկէինք որ երկարաշունչ **քէզ** մը հրատմանէր հիմնաւորելու եւ մեկնաբանելու համար իր բարոյի ուղիւ «Կրօնը»։

Ինչպէս երկին «Շողակաթումներ» անունն ալ կը յայտնէ, բանաստեղծական բարոգներու շարք մըն է ան, ըստ մեզ։ Չեւր անսովոր է եւ բարձր բերթողական։ Դրիչն ու ոճը պզտուականութիւն մը ունին, եթէ ներկի է մեր ժողովրդավար (democrate) դարուն մէջ, գրականութեան համար գրելու այս կերպը։ Հասկնալի է անշուշտ որ փիլիսոփայական քերթողութեան լեզուն՝ ատկէ տարբեր չէր կրնար ըլլալ։

Փիլիսոփայական բանաստեղծութեան լուսնապատկերներու շարան մըն է հասնիլ, բայց այդ արտարին պնդարդ մեւր միայն, բաւական չէ առաջադրուած **խորքին համապատասխան արդիւնք** ապահովելու համար։

Ո՛րքան ալ բարի կամեցողութիւններով օժտուն ըլլան խօսքերը բարոյիչին, չեն կրնար լոյս տալ թերահաւատին, չեն կրնար սեւական զարթում յառաջանիլ հետաքրքիր հոգիներու մէջ, եւ յոյս ու հաւատք շողակաթիկ անոնց վրայ։

Բարիկ

Ա. ԿԷՆՃԵԱՆ